

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštnine proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 43.

V Ljubljani, dne 26. oktobra 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne posiljatve, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravištvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Franciskanske ulice štev. 8/1.

Socializem in inteligenca.

Nekoliko prijaznosti izražati napram socializmu, govoriti semtertja o socialnem vprašanju, včasih tudi pohvaliti socialiste, je danes «moderno». Tudi na Slovenskem se govori danes o socializmu nekoliko drugače, kakor pred desetimi leti. In vendar smatra naša inteligenca soc. demokracijo za stranko, v katero ne more vstopiti nikakor. Če se vpraša, zakaj bi bilo to nemogoče, se dobi navadno odgovor: To ne gre.

Ali je to res?

Kaj pa hoče vendar socialna demokracija? Kapitalistični zistem gospodarstva, ki ni nobena slučajna oblika, ampak nujna posledica gotovih predpogojev, peha v odvisnost vse, ki nimajo take gospodarske moči, da bi lahko živeli brez lastnega dela od obresti svoje posesti, svojega kapitala. Odvisnost se izraža v tem, da morajo člani neposledujočih slojev prodajati svojo delavno moč s fizično ali duševno, ali pa kombinirano — za pogoje, ki jih diktira kapitalizem, reprezentiran od posameznega kapitalista, od kapitalistične privatne organizacije, podjetniške družbe, ali od države. Pogoji so vedno taki, da mora delojemalec oddati del svojega proizvoda delodajalcu, kapitalizmu, bolje rekoč, da mu mora izročiti vse svoje proizvode, dočim dobi od njega odškodnino, ki ne odgovarja vrednosti njegovega dela. Diferenca med to vrednostjo in njegovo odškodnino je kapitalistični profit, ki povečuje kapital in kapitalistično moč, s tem pa tudi odvisnost delojemalcev.

Ta zakon velja tudi za inteligenco. Trgovski knjigovodja, tovarniški tehnik, ne dobi za svoje delo toliko, kolikor je absolutno vredno, temveč kvoto, katero določijo delodajalec, ki hoče imeti tudi od njegovega dela dobiček. Inteligent mora imeti službo, ako hoče živeti. Odvisen je od tega, da ga kapitalist sprejme. Kapitalist ni odvisen od njega, vsaj ne v taki meri, kajti ako ne dobi enega inženirja, enega računovodjo, dobi drugega. Inteligent mu pomaga kopičiti kapital, povečavati nasprotje med svojo in njegovo gospodarsko močjo in tako poostri svojo lastno odvisnost.

Nikjer ni izhoda iz tega vrtoglavega kroga, razven ako se posreči inteligentu kakor si že bodi, da preskoči iz svoje družbe v kapitalistični svet. Semtertja se to zgodi. Eden ali drugi se bogato oženi, nekateri si prihranijo toliko, da lahko sami spekulirajo, ali pa prisilijo podjetnika, da jih sprejme v družbo. Redki slučajji so to; večini inteligence je ta pot popolnoma zaprta. Do konca svojih dni ostanejo sluge svojih gospodarjev in nikoli se ne rešijo svoje odvisnosti.

Njih položaj je popolnoma enak delavskemu. In bremené ga enaki pojavi, kakor delavca. Konkurenca delavnih moči narašča pri duševnem delu prav tako, kakor pri fizičnem, saj ga ni že več stanu, ki ne bi tožil zaradi hiperprodukcije moči. In kakšna anomalija! Povsod je premalo moči. Namreč — preveč jih je na razpolago, premalo se jih rabi. Solni dosti, učitelji so preobloženi, a težava je dobiti učiteljsko mesto! Poštni, železniški in drugi uradniki komaj zmagujejo svoje delo, a na tisoče je sposobnih ljudi, ki ne dobe službe. Ne dobe je, ker kapitalizem noče zmanjšati svojega profita. In kdo naj bi ga prisilil, da se odreče svojega dela?

Konkurenca stoji pred vrati. Ako ne parirate, pojdite, kamor hočete. Kam? Bodite torej zadovoljni s tem, kar dobite.

Včasih naredi kapitalizem, kakor bi ga bilo sram. Izboljša Vaše dohodke. Ali na svoj račun noče storiti tega. Kar da Vam, hoče zopet dobiti, če mogoče z obrestmi. Zviša se vaša plača, a zvišajo se cene, ki jih morate plačevati z njo. Vaša konzumna moč se ni povečala, kmalu se še zmanjša. Denarja dobite več, njegova vrednost pa — pada.

Kdaj bode drugače?

Nikoli ne, dokler vlada kapitalistični zistem, ki Vas ima ravno tako v sužnosti, kakor manualne delavce, tudi če pokriva sužnost včasih z lepšo livrejo.

Kdo odpravi kapitalistično gospodstvo in Vas reši neskončne odvisnosti? Vse meščanske stranke hočejo očuvati vladajoči gospodarski zistem. Obľubujejo podporo v stremljenju po «izboljšanju» razmer, a kapitalizmu prepustčajo moč, da Vam diktira plačo in cene.

Vi pa potrebujete rešitve. Zase in za svoje otroke, katerim cvete v kapitalističnem svetu enaka bodočnost. Rešitve ni drugje, kakor v socializmu. V družbi, kakršno hoče ustvariti socialna demokracija, so Vaši interesi identični z interesi splošnosti. Socialistična družba Vas ne more oškodovati, ker bi oškodovala s tem sebe.

Socialno demokracijo perhorescirate, ker je ne poznate. Njena literatura Vam je tuja, o njenih teorijah sodite, kakor ste slišali slučajno. Študirajte jo in prepričati se morate, da je ravno socialna demokracija edina stranka, v kateri je Vaš pravi prostor.

Organizacija — edina rešitev.

Uslužbenci c. kr. glavnih skladišč v Trstu so dosegli krasen uspeh. Dolgo let skoraj brezpravni, so podali končno svojemu delodajalcu, mogočni državi sami, vrsto zahtev, da si izboljšajo materialni položaj, ki je postal že neznosen. Težko je bilo to delo in malodušnejši so imeli malo upanja. Država — to ni vzoren delodajalec. Svoje moralne obveznosti, dajati privatnim podjetnikom vzgled na socialnem polju, se ne zaveda in dreganje etično navdihnjenih mož ne izda ničesar. V

našem realnem svetu koristi sploh etika in morala bore malo v gospodarskih vprašanjih. Kdor ni prisiljen, da bi kaj dal, ne da ničesar. Tako je bilo dolgo časa tudi pri c. kr. drž. skladiščih. Izgovorov ni bilo težko dobiti. Kdo jih ne pozna? Denarja ni, proračun je mero-dajen, potrpljenja je treba i. t. d.

Ali delavstvo se je naveličalo potrpljenja; moralo se ga je naveličati, kajti s praznim želodcem je čakanje nemogoče in obľube ne nasitijo nikogar. Boj je torej postal resen. Skoraj v zadnjem štadiju je vlada dovolila neke malenkostne koncesije, ki pa so morale delovati na delavstvo kakor porogljivost. Tedaj je minilo potrpljenje.

Delavci so izdelali ultimatum, situacija se je napela do skrajnosti, na obzorju se je pokazala senca ogromne stavke. Ves Trst je z napetostjo čakal, kako se reši zadeva. Trgovski svet, ki je prizadel, se je komaj upal misliti na eventualne posledice. In naenkrat se je obrnilo vse. Prisel je odgovor na ultimatum, odgovor, ki je zadovoljil delavce, ker je skoraj popolnoma ustregel njih željam ter izboljšala njih dohodke za pol milijona. V sedanjih težavnih časih naravnost krasen uspeh.

Za mislečega delavca pa je vprašanje, kako je bila mogoča tako lepa zmaga? Pa bodi položaj še tako kompliciran, odgovor je vendar zelo enostaven, obenem pa poučljiv za delavce sploh, zlasti pa za tiste, ki so ravno tako ali pa še bolj potrebni izboljšanja, a še niso našli poti, kako bi ga dosegli.

Delavstvu tržaskih c. kr. glavnih skladišč, med katerimi je ogromno število Slovencev, je pomagala do zmage njih organizacija in solidarnost vsega delavstva. To sta tista dva močna faktorja, na katera se mora upirati delavstvo, ako hoče doseči karkoli; brez tega sredstva ni napredka, ni izboljšanja.

Tudi delavci glavnih skladišč so bili nekdaj neorganizirani. Tudi med njimi je bilo mnogo takih, ki so kar bežali, če so le slišali besedo «organizacija», ali pa celo socialna demokracija. A pač pasje je bilo takrat njih življenje. Ne le, da so imeli dohodke, o katerih se pravi, da je preveč za umreti, a premalo za živeti, temveč tudi ravnalo se je z njimi pogostoma hujše, kakor z voli, ki se jih vidi pred skladišči vprežene v vozove.

Česar dolgo časa ni premogla nobena propaganda, je končno izvršila beda. Tudi to delavstvo se je organiziralo. Začetkoma je bila večini prava moč organizacije nejasna. Menili so, da zadostuje, ako imajo le društvo. Ščasom so izpoznali, da vendar ni vseeno, kakšno je društvo; razvideli so, da je moč v velikosti, centralizirali so se, pridobili so stikov z drugimi strokami in tedaj šele so občutili pravo moč. In v tem tiči vsa tajnost; delavci glavnih skladišč niso bili več slabotni posamezniki, temveč eno telo in ena duša; za njimi pa je stala cela zveza, za seboj so imeli vse tržasko delavstvo, ki jim je v pravem izpo-

znanju naloge, ki jo naklada solidarnost, obljubilo brezizjemno vsako podporo v boju.

Danes se lahko pove: Ako delavci glavnih skladišč ne bi bili dosegli zadostljivega uspeha, bi se bil unel v Trstu delavski boj takega obsega, da je vsako ugibanje o njem brezplodno. Organizacija in solidarnost je posegla v življenske globočine gospodarskega sveta, in nastopila je s tako močjo, da se je moralo verjeti absolutni resnosti. In tako je prišel krasni uspeh.

O pridobitvah c. kr. uslužbencev in delavcev se lahko prepriča, kdor se hoče. Ponosni so na svojo zmago, četudi ne trobijo po ulicah. Ali zavedni so si tudi moči, ki so si jo ustvarili s svojo organizacijo, katere se oklenejo sedaj še tesneje, da jo okrepijo in poglobe.

Za ostale delavce pa je to znamenit pouk. Tukaj vidijo zopet lahko z lastnimi močmi, da je organizacija edina moč, s katero lahko dosežejo izboljšanje svojega položaja, a da mora biti ta organizacija taka, da jih ne postavi v osamljenost, temveč da jih združi z drugim delavstvom. Najmočnejši pa bodo, kadar bodo združeni v eni bojni četi vsi delavci brez razlike stroke, narodnosti, vere, spola in drugih ločil. Zato, prav zato je za delavce potrebna organizacija, katero uči socialna demokracija. Sovražnik delavcev je — vedoma ali nevedoma — vsakdo, kdor postavlja kakršnekoli stene med delavce, ker jim jemlje moč, brez katere ne dosežejo ničesar. Sveta naloga vsakega zavednega delavca pa je, razširjati tako organizacijo, kajti le tako osnuje sredstvo, s katerim mora zmagati skupnost.

Slovenski delavci, kar vas je neorganiziranih, zdramite se! Izpoznajte, da ste brez organizacije slepe igrače v rokah izkoriščevalcev, z organizacijo pa lahko postanete nepremagljiva moč.

Kar vas je pa organiziranih, spomnite se, da je vaša dolžnost, dovajati vedno nove bojovníke v organizacijo, da jo okrepite in da se rešite tako največje nevarnosti, ki vam preti v vaših neizogibnih pravičnih bojih.

Politični odsevi.

Odsek za volilno reformo stoji še vedno v znamenju obstrukcije. Kakor od začetka, je pa tudi sedaj pri tej mešetariji bolj važno, kar se godi za kulisami, nego to, kar je na sejah. Vlada se trudi, da bi pripravila nasprotne stranke vendar do kakšnega kompromisa in koncema zadnjega tedna so izumili novo formulo, ki naj bi združila sovražne brate. Mesto kvalificirane dvetretjinske ali tripetinske večine naj bi določil zakon, da mora biti gotovo število poslancev na vsi oče, ako se hoče izpremeniti razdelitev volilnih okrajev. Kako malenkosten je ves prepir, se vidi najbolje tedaj, ako se pomisli, da gre ves boj le za razdelitev okrajev v posameznih deželah, kajti število mandatov, ki je določeno za vsako posamezno deželo, je itak že zavarovano z dvetretjinsko večino in dr. Kramar je pretečeni teden verjetno povdarjal, da bi se utegnile zgoditi kakšne izpremembe k večjemu za sedem mandatov, med katerimi bi bil eventualno drugi mandat za Slovence na Koroškem. Vidi se torej, da je stvar pravzaprav za obe strani brezpomembna in v celem prepiru igra nedvomno največjo ulogo nepriznana sovraštvo do volilne reforme sploh. Zato je še najodkritosrčnejši znani kričar Franko Stein, ki je na seji v pondeljek napovedal, da porabijo Vsemenci vsa sredstva, da pokopljejo celo reformo. Le da se teh gromov ni več treba bati.

Še vedno se vleče kupčevanje o varstvu volilnih okrajev, kakor morskaka po odseku in po zakulisju, ne da bi mogel priti zdravi razum do veljave. Kako se zaključita boj, ki je že bolj podoben slabo sestavljeni komediji, je v tem parlamentu popolnoma nemogoče uganiti. Znatilno je vsekakor, da se najbolj vesele znani sovražniki volilne reforme, ki že kar ne morejo skriti svoje radosti, kadar poročajo: Kriza se je poostрила. Zani-

kati, da je položaj kritičen, bi bilo seveda nesmiselno, ali prijatelji sedanjega privilegijskega parlamenta in sovražniki enakopravnosti ljudskih slojev se proketo motijo, če mislijo, da ima še kdo dovolj moči, rešiti parlament predprav in konfuznosti, kajti če bi se zgodilo, da bi bila volilna reforma preprečena v dvanajsti uri, bi prišlo prej v Avstriji vse narobe, preden bi se vršile še enkrat volitve po sedanjem volilnem redu. Kdor misli, da bi ljudstvo mirno prenašalo tako politično goljufijo, je zelo slab poznavalec ljudske psihe, pa vsled tega tudi ne more biti dober političar. Toda volilna reforma je medicina, ki jo potrebuje država sama, in zato se mora realizirati — tako ali pa tako. Avstrija ni tako zdrava, da bi mogla brez največje škode pretrpeti potres, ki bi bil neizogiben, ako bi ljudstvo izpoznalo, da je bilo ogoljufano. Neokusno barantanje za stvar, ki sama po sebi dejansko ne pomeni skoraj ničesar, ki pa pripravlja nevarnost tako važnemu delu, kakor je volilna reforma, pa pokazuje že samo, da je res skrajni čas, odpraviti dosedanji parlament. Ni treba, da bi bil človek optimist, ki misli, da pojde v bodočem državnem zboru vse gladko in bode narodnostni boj odrezan, čim se snidejo novi poslanci; ali da izginejo tako prizori, kakršne se vidi sedaj in se odpravi tako neodpustno potratno časa, je izprememba absolutno potrebna. Ravno zadnji tedni kriče, da tako nikakor ne gre več; in ljudstvo, ki gleda to igro, si bode zapomnilo vse te harlekinade, pa kadar doseže vsaj tisti politični upliv, ki mu ga daje volilna preosnova, bode skrbelo za to, da pride v novi državni zbor drugačno delo. Samo poslanci, ki niso odgovorni ljudstvu, morejo tako prezirati njegove interese, kakor jih prezirajo sedanji. Poslanci novega parlamenta se bodo morali zavedati, da so zastopniki ljudstva, ne pa klik.

Grof Agenor Goluchowski, naš minister za zunanje zadeve, nas zapuša, in kdor čita pozorno časnike raznih struj in strank, najde res lahko še take, ki celo obžalujejo njegov padec. Skoraj neverjetno je to, a vendar resnično. Toda kakor mu njegovo obžalovanje ne bode koristilo, tako se tudi njegovega odhoda ne bode nič bolešno čutilo. Večinoma pa povzroča njegovo neprostovoljno slovo zadostneje tostran in onstran Litve. O grofu Goluchowskem se nikakor ne more trditi, da bi bil mnogo koristil državi, pač pa se lahko pravi, da je pokvaril, kar je le mogel pokvariti. Trozveza med Avstrijo, Nemčijo in Italijo pač obstoji in ljudje, ki so zadovoljni z majhnim, mu vpisujejo to v velikansko zaslugo. Ali poljski grof je le konserviral, kar je našel že ob svojem prihodu in s čemur se pravzaprav ne more postavljati nobeden avstrijski diplomat, ker je bil duševni in pravi oče te zveze pokojni Bismarck; sicer pa tudi še ni dokazano, da bi bila trojna aliansa ravno edina in za našo državo najsrečnejša kombinacija. Nihče ne bode štel ministru v greh, da se poganja za politične alianse in vojne konvencije, ali za naš družabni red le ni najboljše izpričevalo, da so take ofenzivne ali defenzivne zveze sploh potrebne. Toda, če na tem polju ni bilo treba grofu Goluchowskemu mnogo delati, je tembolj opravičeno vprašanje, kaj je storil koristnega drugod. Imel je nekoliko sestankov z zunanjimi diplomati — deloma so bile to prazne ceremonije. Ali belil si je glavo tudi z balkanskim vprašanjem, katero je »reševal« dogovorno z Rusi. To je bila pravzaprav njegova piega de resistance. Kadar je imel sestanek z grofom Lambsdorffom, je bilo časopisje polno Goluchowskijevih imena in tedaj se mu je zjasnilo čelo in zaljubil se je sam vase. Kako pa je dandanes na Balkanu? Kaj je tam dosegla njegova slavljena politika? V Makedoniji, v Albaniji, v Stari Srbiji so tla razbeljena in nihče ne ve, kdaj izbruhnejo zopet krvavi ustaški boji. Narodna nasprotja so se poostрила do skrajnosti, država pa državi ne zaupa in vsaka ima na Balkanu svoje posebne, večinoma nepriznane aspiracije in složne so le v tem, da preprečujejo osvo-

boditev balkanskih narodov, ker bi se tedaj zmanjšali njih lastni sebični upi. Kako pa jo je zavozil Goluchowski v Srbiji, je predobro znano, da bi bilo treba o tem še posebej pisati v času, ko imamo ljut carinski boj s sosedno državo, na katero nas vendar navezuje že geografski položaj in gospodarske potrebe.

Toda Goluchowski ne gre zaradi kozlov, ki jih je postreljal v zunanji politiki. Padel je nad neizprosno opozicijo Madjarov, ki so mu pripravljali nezaupnico za prihodnje delegacije. In kar mu zamerijo, je njegovo vmešavanje v zadnjo ogrsko krizo in njegovo nasprotovanje madjarskim aspiracijam. To pa boli naše patrijote. Padec Goluchowskega jim je znamenje madjarske zmage in jemlje jim upanje, da bi videli vihrati črno-rmeno zastavo na budimpeštanskem gradu. Patriotje so pač ljudje posebne vrste! Goluchowski je vendar popolnoma zaslužil svojo usodo, ki ga je le prepozno dohitela in tudi Madjarom ni zameriti ničesar. Avstriakantom ni prav, da se Madjari jeze, ker je nastopil proti njihovim zahtevam. Sami pa bi se gotovo togotili, ako bi slišali, da je zavzel madjarsko stališče in tedaj bi glasno trdili, da se zunanja politika ne sme vtikati v notranjo.

Ali pravičnost zahteva, da se vzame tudi olajševalne okolnosti v poštev. Ako storimo to, se pa zelo zmanjša breme na plečih grofa Agenora, kajti grehi ne teže toliko njegove osebe, kakor sistem. Goluchowski ni ženialen diplomat, ženialnost se ne more nikomur predpisati, a naša diplomacija sploh ne mara ženialnih prikazni, pa jih najbrže ne bi sprejela, tudi če bi jih našla. Grof Goluchowski je bil tak, kakor se jih lahko šteje na tucate. Našel je tir, pa ga je porabil, novih potov pa ni iskal. In to leži v sistemu. Nobenega pojasa ni mogoče odtrgati od splošnosti, vsaka zunanja politika je odvisna od notranjih razmer. Zato je tudi odstop grofa Goluchowskega majhnega pomena in vprašanje, kdo bode njegov naslednik, res ni tako važno, kakor trdijo nekateri časopisi. Naj pride Aehrenthal ali pa kdo drugi — to je vseeno, dokler ostane neizpremenjen sistem. Da se izpremeni ta, je pa treba, da pridejo do veljave sloji, katerim so sedaj še zamašena usta.

Še ena kriza je nastala v avstrijskem vojnem ministrstvu. Ko je odstopil šef generalnega štaba feldcajgmajster baron Bek, se je najprej pripovedovalo, da ga zamenja njegov namestnik feldcajgmajster Potiorek. Kmalu pa so se začeli razširjati glasovi, da je ta kombinacija neutemeljena, ker hrepeni vojni minister Pitreich po tem mestu. Sedaj je pa vendar za šefa generalnega štaba imenovan Potiorek, Pitreich je pa odstopil in na njegovo mesto je imenovan dosedanji domobranski minister Schönauich. Dočim trdijo nekateri, da je Pitreich užaljen, ker ni prišel na Beckovo mesto, se zatrjuje z druge strani, da je podal demisijo, ker nima upanja, da bi ogrska delegacija dovolila novo zvišanje vojaštva. V sistemu se itak ne izpremeni nič, naj se imenuje vojni minister Pitreich ali pa Schönauich.

Nemški minister rojak Prade je imel pogovor z nekim sotrudnikom lista »Neue Freie Presse« o volilni reformi, kar je v toliko zanimivo, ker se po njegovih izjavah menda lahko sluti, kakšne nazore ima vlada o stvari. Govoril je seveda o dvetretjinski večini in naravno je, da stoji v tem vprašanju na nemškem stališču. Zato tudi ta del njegovih izjavanj nima splošne važnosti. Pač pa zasluži pozornost njegova izjava, da je realiziranje volilne reforme nedvomno. Glede daljnega dela v državnem zboru je Prade precej optimističen. Najbolje bi bilo po njegovem mnenju, ako bi se stranke sporazumele, da bi zbornica sprejela načrt odseka kot gotovo stvar; videti je pa, da sam ne veruje v tako gladko rešitev. A tolazi ga značaj avstrijskega parlamenta, ki se v začetku močno razgreje, pa se tembolj ohladi, ako izgubi predmet debate mičnost novosti. Zato misli, da se utegnejo tudi zaradi volilne

reformo v zbornici užgati strasti, a če potraja debata tri, štiri tedne, postane stvar poslanecem dolgočasna, valovi se pomirijo in končno pojde vse gladko. Pa tudi če bi nepričakovane težave preprečile pravočasno rešitev reforme, je Prade prepričan, da s tem ni preprečena volilna preosnova, ker pač nihče ne verjame, da bi se moglo voliti še enkrat po sedanjem volilnem redu. Kaj bi se zgodilo v takem slučaju, bi morala odločiti krona.

S tem je menda prvikrat od oficijelne strani izrečeno, kar plava v zraku in o čemur vlada v javnosti itak le eno mnenje: Ako zbornica ne bi definitivno rešila volilne reforme, bode preosnova oktroirana. S staljša strogega konstitucionalizma bi bilo gotovo obžalovati tako eventualnost in že zaradi tega bi bila dolžnost vsake stranke, ki ji je kaj ležeče na načelu ustavnosti, da pospeši parlamentarno rešitev reforme, kajti da bi bil oktroa v drugem slučaju kratkoma neizogiben, je tako jasno, da je izključen vsaki dvom. Monarhisti ne smejo prezreti, da je cesar sam izrekel besede: »Po sedanjem volilnem redu se ne more več voliti.« — Stvarno bi bilo seveda presojati tak oktroa drugače, kakor navadne neparlamentarne naredbe in reči se mora, da bi se bolje odgovarjal duhu konstitucionalizma, kakor realiziranje kakšnega sklepa, ki bi ohranil dosedanj volilni red. V soglasju s prebivalstvom države bi ravnala v takem slučaju krona, ne pa parlament, kajti ljudstvo hoče nov, ne pa stari volilni red in oktroa bi bil opravičen, ker bi ga odobrilo ljudstvo.

To mora biti znano tudi gospodom poslancem, ki bi bili slepi, ako bi mislili, da bi se dalo ljudstvo razburiti proti takemu oktroiranju. Zato so pač vse grožnje z obstrukcijo, ki nikakor ne more preprečiti končnega efekta, otroške. Rabiti sredstvo, ki je samoposebi ali pa z ozirom na razmere neuspešno, je v politiki absolutno nedopustno in zato je bila taktika vseh tistih, ki so obstruirali ali pa žugali z obstrukcijo, škodljiva in sicer škodljiva tudi tistim interesom, katere so baje zastopali obstrukcionisti. Ako bi se zgodilo, da bode volilna reforma oktroirana, ne da bi se ozirala na take interese, bodo za pomanjkljivosti odgovorni obstrukcionisti; rešili bi se te odgovornosti le tedaj, ako bi bili, pospeševaje reformo, delovali za omenjene interese, kajti četudi ne bi dosegli cilja, se jim vendar ne bi moglo očitati, da so izsilili oktroa, na katerega nimajo nobenega upliva.

Tako je tudi s koroškimi mandati. Kadar pride med koroškimi Slovenci mirna sodba in trezen prevdarek do veljave, bodo obsojali tiste, ki so obstruirali v njihovem imenu.

Na Francoskem je nastala ministrska kriza, ki je širšo javnost precej iznenadila. Toda v zanesljivih krogih se zatrjuje, da je mislil ministrski predsednik Sarrien že dlje časa na odstop, sedaj pa mu pokvarjeno zdravje nikakor ne dovoljuje več, opravljati ministrske naloge. Vendar so nedvomno tudi politični uplivi delovali na krizo, kar je deloma razvidno tudi iz dejstva, da se rešitev ne vrši tako gladko, kakor je bilo misliti iz začetka. Največje težave dela okolsčina, da je odstopil tudi minister za zunanje zadeve Bourgeois. Dočim za druge portfelje ni posebnih težav, je njemu težko dobiti naslednika. Na mesto ministrskega predsednika pride znani radikal Clemenceau, ki je ponudil ministrstvo za zunanje zadeve dosedanjemu finančnemu ministru Poincarreju, ki pa je odklonil poziv. Govori se, da prevzame znani hiviš socialni demokrat Millerand to ministrstvo, kar se pa zanika z druge strani, kjer se trdi, da postane Millerand justični minister. Za vojnega ministra je izbran iz Dreyfusseve afere znani general Picquart. Jaurès je izjavil, da socialisti ne bodo delali novemu ministrstvu težav, ako popolnoma izvede program socialnih radikalcev.

Cerkveno-politična kriza na Francoskem le ne gre po tisti poti, ki jo hoče papež. Kakor znano, zahteva novi zakon, da se sestavijo

verske občine, katerim se izroče cerkve; papež pa je katoličanom prepovedal ustanovitev takih občin. Toda njegova prepoved nima uspeha. Tako je n. pr. občinski svet v Auchu sklenil, da se ustanovi kot verska občina ter prevzame katedralo in druge cerkve. Ta primer posnemajo tudi drugod in novim verskim občinam pristopa tudi mnogo duhovnikov. Strele iz Vatikana ne užigajo več.

Novo francosko ministrstvo je sestavljeno, in sicer brez Milleranda. Clemenceau, ki je prevzel predsedstvo, bode vodil tudi notranje zadeve; zunanje zadeve prevzame Pichon, justico Guyot Dessaigne, pouk Briand, vojno Picquart, mornarico Thomson, promet Barthou, trgovino Doumerque, javna dela Viviani, poljedelstvo Ruau, kolonije Millies Lacrois, Viviani je bil nekdanji član socialno-demokratske stranke, sedaj je neodvisen socialist.

Na Nemškem je provzročilo velikansko senzacijo objavljenje spominov bivšega alžasko-lorenškega namestnika in poznejšega kancelarja Chlodwiga kneza Hohenlohe-Schillingsfürsta o razmerah med Bismarckom in cesarjem Viljemom. Spomini so zelo obsežni, ne prinašajo pravzaprav nič novega. Za tedaj mladega cesarja Viljema so pisani zelo simpatično in nemška javnost se je čudila, ko je poslal Viljem mlademu knezu Aleksandru Hohenlohu ogorčen telegram, v katerem imenuje objavljenje memoarov indiskretno, netaktno i. t. d. Tajnost cesarjevega ogorčenja pa ni velika. Iz teh spominov je namreč jasno razvidno — kar sicer že prej ni bilo popolnoma neznano — da je bila nemška zunanja politika skrajno neodkritosrčna. Ko je Nemčija sklenila zvezo z Avstrijo, da si zagotovi njeno pomoč za slučaj vojne s Francijo, vsled česar bi bila morala podpirati Avstrijo v varstvu njenih interesov, je sklenila sočasno ugovor z Rusijo, kateri je obljubila proste roke v Bolgariji in v Carigradu, tudi če bi smatrala Avstrija okupacijo Bolgarske za napad na njene interese. To je seveda zelo zanimivo in pokazuje vnovič, da je diplomacija umetnost posebne vrste, za katero ne veljajo prav nič načela navadnega poštenja. Sicer pa Hohenlohevi spomini res niso vredni take pozornosti, kakršno ji posvečuje časopisje. Mož, ki jih je pisal, res ni bil velik duh. Značilno za njegovo duševno obzorje je, kar je napisal, ko je videl v gledališču krasno Hauptmannovo dramo »Hannele«. Igro imenuje socialno-demokratsko in »einfach scheußlich«, pa se mora napiti šampanjca in najesti ostrig, da se spravi zopet v sfero človeškega čutenja. Modrovanje takega veleuma gotovo ne pomeni kdove kaj za svet. Politični položaj se je izza tistih časov temeljito izpremenil in cesar Viljem, ki takrat ni hotel, da bi narod tudi njega imenoval »Kartätschenprinza« in je sanjaril o socialnem cesarstvu, se je naučil od tistih dob groziti, da bode socialne demokrate »zerschmettern«, vojake uči, da morajo streljati na očeta in mater, »črnogledce« pa podi iz dežele. Za aktualne razmere so memoari popolnoma brezpomembni, samo mladi princ Aleksander plačuje cesarjevo togoto, kajti podati je moral ostavko kot okrajni prezident. Tolažilno je le to, da mu zato ne bode treba poginiti.

Na Norveškem se je dne 22. t. m. sešel prvi parlament, odkar je Hakon (izgovarjaj Hokon) izvoljen za kralja. Prestolni govor obsega sledeča zanimiva izvajanja: »Naši odnosi z vsemi tujimi državami so zadovoljivi. Naša domovina je naša, odkar je postala samostalna, povsod velike simpatije. V gospodarstvu se opaža, da se čas polagoma izboljšuje, tako da se bode pri sestavi novega proračuna lahko mislilo na olajšanje davčnih bremen. Poboljšanje zaslužkov je pomagalo, da se je lahko zaključilo obračun za l. 1905/6 brez posebnega primanjkljaja. Tudi proračun za leto 1907 se je lahko sestavil s prebitkom.

Cesar in volilna reforma. Znano je, da je cesar Fran Josip že pred meseci v razgovoru s češkim poslancem dr. Kramarom

dejal, da se mora izvesti volilna reforma in da se ne more več voliti po sedanjem volilnem redu. Sedaj se je vladar zopet odločno izrekel zanjo. V sredo so bili ministri baron Beck, Pacak, Derschatta in Marchet, potem Prade in Dzieduszycki na avdienci in cesar je dejal s posebnim povdarkom, da se mora v najkrajšem času izvesti volilna reforma.

V odseku so se razmere zadnji čas ublažile in pripravlja se formula, katero sprejmejo menda vse stranke, izvzemši najbrže tiste, ki principiuelno sovražijo reformo in javno pokazujejo svoje sovraštvo.

Iz stranke.

Strankin zbor. Z ozirom na to, da postanejo po volilni preosnovi potrebne globoko segajoče izpremembe v organizaciji ter da naloži preosnova stranki resne pozitivne naloge; nadalje z ozirom na to, da pridejo po perfekcioniranju preosnove kmalu državnozbornske volitve, je sklenil izvrševalni odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke, sklicati prihodnji redni zbor stranke takrat, kadar bode volilna reforma popolnoma rešena, da ne bode treba tedaj sklicevati posebnega izvenrednega zbora in da imajo okrajne organizacije dotlej priložnost za potrebne priprave. Izvrševalni odbor priporoča okrajnim organizacijam, da skličejo med tem svoje okrajne konference in izvrše potrebno delo svojega delokroga.

Časopisje. Izvrševalni odbor jug. soc. dem. stranke je sklenil, da se uredi prihodnje leto za dobo državnozbornskih volitev provizorično dnevno izdajanje »Rdečega Prapora«. Vsa potrebna navodila dobe organizacije v najkrajšem času.

Češkoslovanska socialno-demokratska stranka ima, kakor naznanja poziv v »Pravo Lidu«, o božiču svoj sedmi redni zbor. Predkonferenca je dne 22. decembra zvečer; za posvetovanje so določeni dnevi 23., 24. in 25. decembra. Predlagani dnevni red obsega: 1. Poročila: a) O delovanju stranke; b) o parlamentarnem delovanju; c) o mednarodnem tajnistvu. 2. Volilna reforma. 3. Organizacija. Zbor se vrši v veliki dvorani »Narodnega doma« na Kraljicah Vinohradah pri Pragi.

Domače stvari.

Kako poznajo ljudstvo. V odseku za volilno reformo je dejal poslanec dr. Tavčar, da bi bilo boljše, ako bi vlada oktroirala volilno reformo, nego da jo sklene parlament, ker tedaj bi se obrnila nevolja ljudstva zaradi krivičnosti reforme proti kroni in vladi, pa ne proti poslancem. Kaj takega je mogel reči samo poslanec, ki je izgubil vse stike z maso ljudstva in to pojasnjuje deloma konfuzno politiko naših liberalcev. Iz besed dr. Tavčarja odseva tisto podcenjevanje ljudstva, ki se ga je opazilo že lani, ko je govoril v zbornici proti splošni in enaki volilni pravici. Liberalni prvaki mislijo še vedno, da je ljudstvo velik političen bedak, ki nič ne misli in nič ne ve, pa veruje potem vsako besedo, ki jo izreče »vodja naroda«, ako stopi enkrat tekom desetih let pred ljudi. Ali če je bilo enkrat tako, se je vendar že marsikaj izpremenilo. Zavedno ljudstvo vé prav dobro, da poslanci niso bogovi, pa ne zahtevajo od njih, kar je nemogoče in jih ne dela odgovorne za krivice, katerih niso zagrešili. Za volilno reformo se je ljudstvo živoanimalo ter pozna vse faze dela v zbornici in v odseku, deloma bolje nego marsikateri poslanec. Zato vé, da je v sedanjem parlamentu nemogoče, izvršiti idealno reformo in če Slovenci ne dobe 30 mandatov, ne bode nihče zato kamenoval slovenskih poslancev. Vse druga pa je, če pomaga kak slovenski poslanec preprečiti reformo, kajti doseči kompromis za preosnovo je mogoče in kar je mogoče, to zahteva ljudstvo od svojih poslancev. Za to so mu odgovorni. Ako bi se zgodilo, da bi vlada oktroirala reformo, ne pade na njo nikakršen odium, kajti reformo samo po sebi hoče ljudstvo. Za

napake pa ne bode tirjalo odgovornosti od vlade, temveč od tistih, ki preprečijo parlamentarno rešitev in eventualno izboljšanje posameznosti. Položaj je vendar tak, da mora imeti vlada tudi za oktroa kako podlago in dr. Tavčar menda razume, da ne bi obsegala oktroirana reforma nič drugega, kakor določbe, ki jih je sprejel odsek. Če bi bil dr. Tavčar minister mesto dr. Pacáka, tudi ne bi ravnal drugače. Saj tudi dr. Tavčarju kompromisi niso tuji; kranjski deželni zbor mu menda lahko oživi spomine. Tista z nevoljo ljudstva je torej bosa in ne pomeni nič drugega, kakor zadnji poskus liberalnega političarja, da bi rehabilitiral svojo do skrajnosti konfuzno taktiko. Ali čez ta most ni vrnitve. Liberalne modrosti so prešete, odvagane, in našlo se je, da so prelahke.

Za liberalni zaupniški shod je izvrševalni odbor liberalne stranke, kakor nam pripovedujejo, dolgo sestavljal dnevni red, a dolgo je bilo študiranje in temeljito razmišljanje brezuspešno, kajti kadar se je seslo pet članov odbora, so imeli skupaj sedem nazorov. Zadnje dni, bolje rekoč zadnje noči, pa se je izza uprizoritve zadnje Hauptmannove sanjske drame «Elge» nekemu liberalcu sanjalo, prav živo sanjalo in zjutraj, ko ga je kuharica zbudila, prišedša s kavo in «kifelijcem», je planil na noge ter je zapisal sledeči dnevni red: a) Program stranke ali mixtum compositum. b) Dolslednost v politiki ali «guncenca». c) Taktika ali salonska magija. d) Časopisje stranke ali privatna stvar. e) Volilna reforma ali cigu migu, mačke strigu. f) Politika in znanost s posebnim ozirom na matematiko in z dokazom, da je $1=2=3=4=5$ in infinitum, vsled česar je navdušenost za enakost in pluralitet popolnoma identična. g) Organizacija; variacije stiha: «Kaj pa je tebe treba bilo?». h) Svoboda sola ali «Lieber feig als dumm». i) Narodno delo ali «pomankanje sinekur». j) Praktični liberalizem ali svoboda prepričanja deželnih uradnikov. k) Socialna politika ali «vseh pet po konci». l) Humanitarno-sanitarno-higiensko-napredni reformizem ali: Deželna bolnica, umobolnica, prisilna delavnica, živinska bolnica i. t. d. m) Volitev izvrševalnega odbora ali: Komu se ljubi? n) Izključitev nezadovoljnih elementov, ali: Pojdimo vsi domu. — Za eventualne izpremembe dnevnega reda ne garantira naš poročevalec, ki trdi, da je edino stalno, absolutno neizpremenljivo načelo liberalne stranke: Vsak dan drugače. Gaudeamus igitur!

Ljubljanskemu županu gospodu Hribarju je namenil srbski kralj Peter Karadjordjević red svetega Save tretjega razreda. Gospod župan je odklonil to odlikovanje. Na evropsko ravnotežje menda ta epizoda ne bode imela nobenega vpliva; v slovenskih malomeščanskih razmerah je vendar zanimiva. Reči moramo, da bi se čudili bolj, ako bi bil gospod župan sprejel namenjeni mu red, nego da ga je odklonil. Seveda so nam njegovi nagibi popolnoma neznani. Da bi ga bilo navelo na odklonitev ravno njegovo demokratsko čutstvo, nam ni prav verjetno. Tradicionalno predlaganje udanostnih telegramov na žurnalističnih kongresih, na katerih nima dnevni red čisto nič opraviti z lojalnostjo ali z rebelantstvom, manipulacija z občinsko volilno reformo itd., ne potrjujejo nič kaj krepko demokratizma gosp. Hribarja. Z enako pravico, kakor radikalizem, bi se lahko smatralo tudi njegovo lojalnost za pravi razlog odklonitve; monarhistično mišljenje bi mu lahko narekalo, naj ne sprejme odlikovanj od tujih potentatov, dokler nima kaj takega od lastnega suverena. Pa tudi drugi motivi niso zelo oddaljeni. Znano je, da je gospodin Petar precej radodaren z redom svetega Save in nekateri hudomušneži trdijo, da ima nekoliko tretjih redov vedno v hlačnem žepu, da jih lahko kar pripne na avdijskih in pri drugih priložnostih. Tudi na Slovenskem ni sveti Sava redkost, odkar je zasedel Peter Aleksandrov tron; v Ljubljani je nekoliko prs srečno odlikovanih s tretjim razredom in pripoveduje se, da so ga dobili n. pr. nekateri

slikarji, katerim bi bilo veliko ljubše, ako bi jim bila visoka srbska vlada pravočasno plačala kupljene slike. Da se gospod župan ne čuti posebno odlikovanega, ako dobi red, ki so ga dobili že dve leti prej njemu podrejeni odlikovanci, je tudi umljivo. Toda razlogov gospoda Hribarja ne maramo raziskavati; pri nas mora biti človek skromen in z malim zadovoljen, pa smo zato tudi mi zadovoljni, da se je sploh našel človek, ki je odklonil orden pri nas, ko vse hrepeni po križakah in se vidi pri vsakdanjemu opraviilu ljudi, ki obešajo na svoje civilne suknje medalje, ki ne dokazujejo nič drugega, kakor da je dotičnik slučajno ravno v nekem gotovem razdobju nosil puške in tornister.

Ljubljanski občinski svet je imel v torek sejo, v kateri so bile nekatere važnejše zadeve na dnevnem redu. Posebno živo sicer ni bilo v občinskih dvorani, zanimanje gospodov svetnikov za občinske stvari res ni veliko, ali magistrat menda misli na to, da je pretekli dober del sezone in da se prikažejo s časom zopet volitve na obzoru, pa bo treba vsaj nekoliko drapirati poročilo o «delovanju». Na galeriji je pa težko uveriti se, da je tam doli res kakšno delovanje. Gospodom na kurulskih sedežih je očitno žal, da morajo žrtvovati svoj čas za poslušanje poročil in za glasovanje, pa da komaj čakajo na konec. Čemu se sploh silijo? Občinski svet vendar ni dekoracija in gospodje, ki se jim ne ljubi delati, naj si pomagajo in naj pri prihodnjih volitvah ostanejo doma. Tako rajsko krasno res še ni v Ljubljani, da ne bi bilo treba intenzivnejšega dela, kakor ga premore liberalna klika.

Draginja mesa je bila za prebivalstvo vsekakor najvažnejša točka občinske seje. Že zdavnaj pričakuje ljudstvo, da se občinski svet zgane pa da stori kaj resnega za ublašenje neznosne draginje. Pri tej priliki bodi omenjeno, da se ne gre samo za meso, ki je sicer važna, a ne edina hranilna snov. Tudi druge življenske potrebsčine imajo take cene, da je mala Ljubljana eno najdražjih mest in življenje je tukaj že naravnost neznosno. Ako bi ne vladala v raznih krogih prokleta napačna sramežljivost, pa bi ljudje odkrito povedali, kako se jim godi, tedaj bi se razkrila slika, nad katero se je treba zgražati. Pridobitvene razmere so v «slovenski metropoli» zelo klavrne. Da je tuintam kak resničen bogatin, to še ne odločuje. Ogromna večina ljubljanskega prebivalstva je proletarska, brez posesti, odkazana edino na to, kar zasluži. A ta večina prebivalstva ima dohodke, s katerimi se enostavno ne more izhajati. Razni uradniki, učitelji, delavci — to je pravo ljubljansko prebivalstvo in glede nezadostnih zaslužkov teh stanov pač ni dvoma. Konzumna moč teh slojev pada od dne do dne, konzumne potrebsčine se neprenehoma povišujejo — kako naj se v takih razmerah prepreči splošna pavperizacija in končen krah. Blagostanje občine je glavna naloga občinskega zbora; občina pa ni kakšna imaginarna veličina, temveč prebivalstvo samo. In njegov blagor bi moral biti slavnemu zboru prva skrb. Pri nas pa gredo toj korporaciji vse druge misli po glavi, ker so ji take brige menda preveč plebejske. Meso se je v Ljubljani podraževalo od leta do leta. Ko je bilo drugod to vprašanje že davno v diskusiji, se ni občinski svet ljubljanski niti zganil, sedaj pa — nabira date. Na zadnji seji je poročal o tej stvari podžupan vitez Bleiweis, kateremu verjamemo, da zanj stvar ni pereča. Ali prebivalstvu ni pomagano, če se mu pove, da je tudi v nekaterih drugih mestih meso tako drago, kakor v Ljubljani. Pravzaprav je že to dejstvo razburljivo, da ima mala Ljubljana, glavno mesto agrarne dežele, take cene kakor štirikrat, petkrat, desetkrat večja, eminentno industrialna mesta. Poročilo pripoveduje, da so si ustanovili mesnice v lastni režiji Dunaj, Solnograd in Zagreb, ne ve pa, kakšen da bo uspeh. Kaj misli občinski svet in gospod vitez Bleiweis res, da delajo ljubljanski mesarji za izgubo? In če imajo oni

dobiček, bi ga morala imeti tudi občina, tembolj, ker je veliki promet vendar cenejši od malega. Seveda je treba strokovnega znanja. Naredba, da morajo mesarji javno razobesiti cene, je popolnoma nezadostno sredstvo. Občinski svet naj se zdravi iz svoje letargije, pa naj že enkrat stori kaj resnega in konkretnega za primerno aprovizacijo mesta, drugače mu jamčimo, da doživi grenke ure.

Obrtnega inštruktorja za slovenske pokrajine s sedežem v Ljubljani zahtevata magistrat in občinski svet. Doslej je spadala Kranjska v graški rajon, sedaj je dodeljena Primorju. Zahteva je opravičena. Nekaj nam pa prihaja pri temna misel. Visoko z oblačnega stališča gleda pri nas «boljši svet» na socializem, dannadan nam dopovedujejo, da je utopija, za čemur stremimo, neprenehoma nam zatrjujejo, da je socialistična propaganda brezuspešna, in glej — vsak čas se pokazuje, kako prodira socialistična praksa že v sedanjih razmerah. Obrtni inštruktorji imajo glavno nalogo, poučevati obrtne zadruge o strokovnih rečeh. Naivno je sicer, če kdo misli, da ustavijo take zadruge tok gospodarskega razvoja in prevladanje kapitalizma. Ekonomski zakoni so nevprosni; kakor ni mogoče potisniti solnca v nasprotno smer, tako se ne zabrani koncentracije velikega kapitala, prevladanje velikih podjetij. Ali delavci, ki vedo, da izboljšanje mezde še ni rešitev, vendar snujejo stikovna društva, ki naj jim pomagajo med drugim do večje plače, jih obvarujejo popolnega propada in jim dajejo moči za neizogibni boj. In obrtniki snujejo zadruge. Naj se že sodi o njih kakor se hoče, naj je izpoznanje položaja pri obrtnikih veliko ali malo, jasen je vendar nagon, ki jih vodi v zadruge. Posameznik je slab in se ne more upirati v konkurenčnem boju; zadruga združi male moči v večjo in olajša boj. Koncentracija moči — to je vodilna misel. Ta pa je posneta iz socialističnega nazoroslovja, ki zmaguje tukaj ravno tako, kakor v občini, ki nakupi poljedelskih strojev za skupnost, ali v veliki komuni, ki prevzame prometna sredstva v lastno režijo. Usta psujejo in zmerjajo socializem, noge se pa vadijo v socialistični hoji. Prvi koraki so nerodni, otrok hodi najprej po vseh štirih; ali, kar je zdravo, pride do tega, da hodi z nogami in najde pot. Le naj govore o utopiji — vendar jo bodo morali uresničiti.

Bolniška blagajna v Št. Vidu nad Ljubljano je živ primer za to, kakšen ne sme biti bolniški zavod. O razmerah, ki vladajo tam, nam poročajo dobro informirani ljudje take reči, da jih človek ne bi verjel, če ne bi pokazovala praksa, da se mora včas verjeti najneverjetnejše nerednosti. O šentvidski blagajni bi se lahko pisalo cele članke; ali na mesto vseh dolgih razprav zadostuje peč vnebovpijoče dejstvo, da ta bolniška blagajna že ve č kakor šest tednov ne izplačuje bolniške podpore, češ, da ni denarja v blagajni. To seveda bolniku nič ni mar. On je zavarovan in s tem si je po postavi pridobil pravico do zdravniške pomoči, do zdravlja, do bolniške podpore. Njegova skrb ni, odkod naj blagajna vzame denarja; naloga blagajne pa je, izpolnjevati svoje dolžnosti. Da so mogle nastati take razmere, je pa le mogoče razumeti, če se ve, da že več let ni bilo občnega zbora, odboru pa niti v sanjah ne pride na misel, da bi ga sklical vsaj v takem kritičnem času, ko sam ne more ne naprej, ne nazaj. Ali odbor se sploh ne zmeni za nič, kajti ves odbor je takorekoč samo oseba načelnika, znanega klerikalnega fanatika in občudovalca lurskih čudežev, župana Belca. Ta gospod uraduje popolnoma sam, ne da bi bil nastavljen vsaj kak tajnik; a kakšno more biti to uradovanje, je lahko uginiti, če se pove, da ima Belc še celo vrsto drugih funkcij. V odboru sede sami delodajalci, delavci ni niti enega. A mnogo odbornikov ima samo ime in najde se celo takih, ki ne vedo, da imajo to funkcijo. Občni zbori so le prazna formalnost in na njih se voli kar nenavzoče za odbornike, ki se potem cela leta ne brigajo za

blagajno, ne zahajajo na seje in prepuščajo vse Belcu. Bolnikov ne kontrolira nihče, gospodarji nimajo niti tretjine delavcev zavarovanih in živ krst se ne zmeni za te razmere. Pač je že zadnji čas, da bi se reformiralo to blagajno in zlasti, da bi prišlo tudi nekoliko delavcev v odbor, kar je ne le postavno, temveč tudi opravičeno z ozirom na vplačevanje doneskov. Deželni vladi bi pa svetovali, naj sploh razpusti to bolniško blagajno, odnosno naj jo združi z ljubljansko, kajti s Št. Vida še ni tako daleč v Ljubljano, kakor na pr. z Glinco v Št. Vid. In sedanji položaj, da mora letati delavec, ako hoče kaj opraviti pri bolniški blagajni, z Viča, z Glinco, iz Vodmata v Št. Vid, ker pismeno ne opravi ničesar, je vendar nespametno. Delavci, ki so zavarovani pri blagajni, imajo pravico, da so njih interesi zagotovljeni in sedanjega načina so siti do grla.

Kranjski deželni odbor torej noče zaslišati niti najmanjšega opravičenega priznanja in ko se je potrudil velerodni gospod grof Barbo v deželno prisilno delavnico, se ni hotel informirati o resničnosti naših podatkov in saniranje razmer mu je bila deveta briga. Gospod grof je pač igral vlogo preiskovalnega sodnika, ali niti na misel mu ni prišlo, da bi v tem svojstvu moral izkušati, kako bi dosegel resnico, temveč namen je moral biti vse drugačen. Po njegovem obisku se nam je res poročalo, da so službene razmere deloma urejene. Ker so taki zavodi zaprti, s kitajskim zidovjem obdani svetovi, je zelo težavno, navadno nemogoče, kontrolirati, kaj se notri godi. A verjetno je, da so dobili uslužbenci kakšne obljube. Toda v resnici se ni, kakor se nam poroča, izboljšalo prav nič in o saniranju ni niti govora. Deželni odbor menda misli, da ni javnosti nič mar, kaj se godi v prisilni delavnici. Ali ta slavna inštanca naj ne pozabi, da je ona samo organ javnosti, ne pa z absolutističnimi prerogativami blagoslovljena glava kakšne beneške psevdorepublike. Prisilna delavnica pa ni suženjski inštitut in na tako stopnjo zanikarnosti in indiferentizma tudi še ni padlo kranjsko prebivalstvo, da bi se lahko v deželnem dvorec ustanovil pašalik. Javnost ima pravico izvedeti, kako je z deželnimi zavodi in doslej je prodrlo o njih že toliko na dan, da mora izginiti vsako zaupanje v objektivnost in dobro voljo deželnega odbora. Če se zgodi, kje kakšna napaka, upoštevajo resni ljudje, da je človeško, motiti se. Ali če se ne pokaže nikjer tendence, popraviti napake in preprečiti jih za bodočnost, kolikor je mogoče, se mora soditi drugače in kranjski deželni zbor je res že izgubil pravico do prizanesljivosti.

O rdečih trakih, ki bodejo jeseniškega gospoda Zabukovca tako v oči, da ne more spremljati pogreba, pri katerem se vidi rdečo barvo, se nam piše iz Gorice: »Ravnokar sem prečital dolgo izjavo župnika Zabukovca v »Slovincu«, ker hoče opravičiti in utemeljiti svoje vedenje pri pogrebu ponesrečenega železničarja. Po sili hoče dopovedati, da je imel prav, ker je rdeča barva revolucijska in proticerkvena. Čitam in nehote se mi začne majati glava. Župnikovi argumenti so zame enostavno neprebavljivi. Vsi smo precej orientirani o pomenu rdeče zastave; vemo, da je rdeči prapor pač znamenje revolucionarnosti, vemo pa tudi, kako smatra socialna demokracija revolucijo, tisto revolucijo namreč, po kateri stremi, kajti drugih se ji ne more podtikati. Za nikogar ni skrivnost, da hoče socialna demokracija revolucioniranje gospodarskih razmer, in da je cerkev, ali vsaj da bi morala biti cerkev zgolj institucija za duše, vsled česar se ji ne bi bilo treba prav nič ozirati na materialno revolucijo. V živem spominu nam je še govor dr. Sušteršiča na katoliškem shodu, na katerem je dejal vodja klerikalne stranke, da je dober katoličan lahko za splošno in enako volilno pravico, za kurije, za pluraliteto in za absolutizem; to pomeni logično, da je katoličan lahko klerikalec, liberallec, reakcionar, socialist in gotovo tudi anarhist.

Njegovo politično stališče je neodvisno od verskega. In dr. Sušteršič je tudi za gospoda Zabukovca avtoriteta. Še nismo pozabili na shod nizozemskih socialno-demokratskih duhovnikov, ki naglašajo z vso odločnostjo svoje krščanstvo, pa so vendar revolucionarni socialni demokratje ter jim je geslo: »Poleg križa rdeča zastava.« Gospod Zabukovec se seveda ne strinja s socialno demokracijo, ali to je njegova privatna stvar, katere nima izražati v svoji službi. Spremiti mora pogreb veterancev, če nosijo kopijo vojaške zastave pred krsto, ravno tako kakor pogreb slovenskega narodnjaka s trobojnico, ali pa pogreb cehovskega člana s cehovskimi znamenji. Zakaj pa ravno tistega ne, kjer ima kak venec rdeče trakove? Mar ima on predpisovati žalujočim, kakšne barve naj bodo cvetice v vencih? Ali bode uganjal ravno take burke, če pojdejo za sprevedom Sokoli v rdečih srajcah? ... Tako premišlujem, pa čitam še enkrat skrpene opravičevanje. Kar zazvoni na stolpu sosedne cerkve in ko dvignem oči, opazim na trgu pogreb. Nedvomno — katoliški pogreb. In oči mi obliče na — rdečih trakih. Malo daleč je in ne vidim jasno, zato stopim pred vrata kavarnе; kaj je s temi rdečimi trakovi, ki se kaj živo odražajo od beline? Vencev ne vidim, razven na mrtvaškem vozu. Radoveden sem — in sedaj opazujem točno. Dolga vrsta duhovnikov koraka pred krsto, bele srajce imajo in okoli vratu jim veselo plapolajo rdeči trakovi. In nihče se ne zgraža in rdeča barva ni znamenje revolucije in protikatoličanstva; prav slovesno koraka službo opravljajoča duhovščina v sprevedu in vse je prav. Kaj bi dejal gospod Zabukovec, ako bi gledal to?

O genezi Tavčar-Ganglove izjave v »Slovenskem Narodu« in »Učiteljskem Tovarišu« pripoveduje »Naš List« sledečo zanimivost: »11. oktobra t. l. je bil v Ljubljani shod zaupnikov liberalne stranke, Učitelja Jelenc in Dimnik sta povzročila pri tej priliki silen, buren prizor. Liberalci so izprevideli, da je brez učiteljstva njih stranka obsojena na smrt. Barantanje je pričelo na razne načine. Učiteljska zastopnika se nista udala v pravnobenem drugem oziru, kakor glede osebne poravnave z dr. Tavčarjem, ker se je trdilo, da je napadel v onem silovitem članku učiteljstvo le urednik Miroslav Malovrh brez vednosti dr. Tavčarja. O kakem »pobotanju« v smislu, kakor se je že nekaj pisalo po nekaterih listih, pa že vsled tega ne more biti govora, ker je ogromna večina slovenskih učiteljev trdno prepričana, da ni mogoče s pobarvanim liberalizmom pod »Slovenskim Narodom« nič več na dan. Glavni urednik Malovrh jo je zavozil z dr. Tavčarjem tako, da ni več izhoda za plodonosno narodno delo. Slovensko učiteljstvo je prav tako prepričano kot vsa trezno misleča javnost, da je ves trud, oživiti stare prvake, zaman, in da se novi struji in novi politiki ni več ustavljati.«

Shodi.

V Divači bode v ponedeljek, dne 29. oktobra ob 8. uri zvečer v gostilni »Baraka« ljudski shod, na katerem poroča soobr. Etbin Kristan o volilni reformi.

Jesenice. V sredo, dne 17. t. m. ob 8. uri zvečer je bil v salonu gospoda Počivavška javen ljudski shod, katerega se je kljub kratkemu času za agitacijo udeležilo veliko število železničarjev, pa tudi nekoliko kovinskih delavcev, dasiravno je bil shod namenjen pravzaprav le prvim, in je le malo tovarniških delavcev vedelo zanj. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Maiti. Edina točka dnevnega reda je bila: »Organizacija«, o kateri je govoril sodrug Kristan iz Ljubljane. Žal, da je prostor v našem listu preveč omejen, da ne moremo obširneje poročati o govoru, ki je bil izvenredno zanimiv in je

naredil na poslušalce globok vtis. Udeleženci so splošno izražali željo, naj bi se priredilo več takih shodov, ne le za železničarje, temveč tudi za tovarniške delavce in gotovo se povzdigne organizacija tudi v Jesenicah, kjer je zanimanje za socialno demokracijo med delavstvom itak že močno naraslo.

Podgora pri Gorici. V nedeljo, 28. t. m. ob 3. uri popoldan je v gostilni g. Breganta v Podgori ljudski shod s sledečim dnevnim redom: 1. Volilna reforma. 2. Organizacija. Sodrugi! — Udeležite se tega shoda polnoštevilno!

Gorica. V torek, 16. t. m. je bil tukaj jako dobro obiskan železničarski shod z dnevnim redom: 1. Volilna reforma. 2. Lokalne zadeve. Za predsednika je bil izvoljen sodrug Marinič, ki je podal k prvi točki besedo sodrugu E. Kristanu. Govornik je v obširnem, a zelo poljudnem govoru razložil pomen volilne pravice za delavstvo sploh, pojasnil je sedanji volilni red, nastop socialne demokracije za izpremembo in dosedanje delo ob volilni reformi ter končno momentani položaj. Z zanimivimi primeri je ilustriral živo potrebo delavstva po volilni preosnovi ter je naposled pozval zborovalce, naj vztrajajo v boju, dokler ne bode definitivno rešena reforma, ki je prvi korak do politične osvoboditve delavstva. Sodrug Kopač je pojasnil ta izvajanja potem v italijanskem jeziku. — O drugi točki, ki je bila provzročena vsled nekega gibanja uslužbencev južne železnice v Gorici, je govoril zopet sodrug Kopač, ki je lahko poročal o dobrem uspehu za delavce. Mnogobrojni udeleženci shoda so sprejeli vse govore z glasnim odobravanjem. Sploh lahko konstatiramo, da je že nekaj časa opazati tudi v Gorici živahnejše življenje in zanimanje za organizacijo in je upati, da se razširi to tudi na druge delavske skupine.

Socialni pregled.

Trst. (Stavka krojačev končana.) V soboto zvečer je prišlo po daljših obravnavah do sporazuma med delodajalci in med stavkajočim delavstvom. Izmed koncesij, ki so jih stavkajoči dosegli, je najvažnejši deveturni delavnik za krojaške pomočnike ter šivilje za moške obleke. Mezde so zvišane moškemu delavcem za deset, delavkam pa za pet odstotkov.

Najnovejše vesti.

Dunaj. 24. oktobra. Današnji sprejem parlamentarnih ministrov pri cesarju je bil namenjen izključno volilni reformi, o kateri želi vladar, da se čimprej definitivno reši. Cesar je sprejel ministre drugega za drugim, in sicer najprej učnega ministra dr. Marcheta, potem dr. Pacaka, dr. Derschatto, Pradeja in na koncu grofa Dzieduszyckega. Cesar je zelo jasno povdarjal željo, da se kar mogoče hitreje premaga ovire in težave, na katere naletava volilna reforma, ter da pride delo kmalu do konca. Ministri so javili cesarju, da je kompromis že do dobrega zagotovljen. Vožnja ministrov na dvor je obudila veliko pozornost in v okolici dvora se je nabralo vse polno ljudstva.

Praga. 25. oktobra. »Bohemia« javlja: Nemški minister rojak Prade je povedal o sprejemu pri cesarju, da je dejal vladar, da želi čim nujneje rešitev volilne reforme, tembolj, ker se nikakor ne morejo vršiti nove volitve na stari podlagi.

Dunaj. 25. oktobra. Sinoči ni bilo seje odseka za volilno reformo. Bila je odpovedana, da bi dobili odborniki časa za kompromisne obravnave. Seja bode jutri popoldan, pa se mora rešiti do poldneva, ker je popoldan zbornična seja. Računa se, da

konča razprava o § 42. Za besedo so zaznamovani Pergelt, Kramar in Geßmann. eventualno Choc. Geßmann predloži kompromisni predlog, da mora biti pri glasovanjih o izpremembi volilnih okrajev navzočih 350 poslancev, izvzemši ako se gre za Galisko. Glombinski poda predlog, da mora biti pri glasovanju o galiških okrajih navzočih 60 poslancev iz Galicije.

Dunaj, 25. oktobra. Na seji čeških in nemških poslancev pri ministrskem predsedniku, ki je trajala dve uri, ni prišlo do sporazuma. Potem so imeli posvetovanje Čehi zase in Nemci zase. Zvečer so se zopet sešli. Skupno posvetovanje je trajalo do pozne noči. Pravi se, da je izdelana nova formula, ki se danes predloži klubom in za katero upajo, da bode sprejeta, tako da pride danes v odsek do glasovanja. O novem kompromisnem predlogu vlada tajnost.

Dunaj, 24. oktobra. Dosedanji poslanik na ruskem dvoru, baron Aehrenthal je imenovan za ministra za zunanje zadeve.

Dunaj, 25. oktobra. Odsek za volilno reformo je danes sprejel vse paragrafe državno-zborske volilne reforme in s tem tudi § 42., za katerega se je bil tako dolgotrajen boj. Po dolgih pogajanjih je bil sprejet Gessmannov kompromisni predlog, ki določa, da sme poslanska zbornica premeniti razdelitev volilnih okrajev samo, če je navzočih najmanj 343 poslancev, med katere pa ni všteti poslancev, ki tvorijo vlado, predsedstvo in poslance-zapisnikarje. Predlog je bil sprejet po precej hudi debati z 32 proti 12 glasovom.

Dopisi.

Trst. (Jezuitizem «Edinosti» v zadregi.) Vendarle se je «Edinost» čutila prisiljeno, zmeniti se še enkrat o zadnjem shodu v «Narodnem domu», ko je že mislila, da so njene dolgovazne reprodukcije dolgotrajnih govorov in njeno ad hoc prijateljstvo s «Slovenskim Narodom» sugerirale celi slovenski javnosti, da je bil tisti shod res triumf. Seveda, «Edinost» odgovarja samo celjski «Domovini», ki je posnela po «Rdečem Praporju», s kakšno maniro so nastopali tržaški narodnjaki, čeravno bi bil krajši pot, ako bi odgovorila naravnost socialni demokraciji. Tetka je v zadregi. Saj vé, da se socialnih demokratov v Trstu ne more naprosto ignorirati. Boli jo pa tudi, da se vé v širših krogih, kako fino je bil prirejen tisti shod in kako se je ravnalo na njem. Iz te zagate je težko najti pot in precej naravno je, da se zaletava «Edinost» še bolj v zagate. Lepo je čitati pripovedovanje, da se vrši že nekaj let boj med naziranjem socialne demokracije in narodne stranke brez odločnega osebnega boja ter naivno pogrevanje, da so se izbistrili nekateri pojmi i. t. d. Vse to bi si bila «E.» lahko prihranila, kajti, kar se tiče pojmov, so bili v socialni demokraciji že davno jasni, na njeni strani pa res ne opazujemo nobenega razbistrenja. Povdarjanje stvarnega boja pa bije «Edinost» samo po zobeh, ker ravno s tem argumentom se najstrožje obsoja inscenirano «manifestacijskega shoda» in brutalnosti na njem. Če je bil ta boj dolga leta dostojen, je to pripisati največ taktiki socialne demokracije, ki se trudi z največim naporom, da bi iztrebila nedostojnost in brutalnost iz slovenske politike. Ali s temi milimi preludijami

ne zaziba «Edinost» socialne demokracije v drež, kajti perfidija, ki prepleta njen celotni odgovor je taka, da bi nam morala izsiliti klic: «Dovolj!», tudi če nas ne bi sililo na to že vse, kar se je zgodilo prej. Iz ublaženja političnega boja so črpali največ koristi voditelji tržaskih narodnjakov; ali če se izključi iz dnevne borbe osebnosti, še ni s tem ustvarjena dostojnost in ravno taktika «Edinosti» uči, da na tem polju ni doma. Mi pa izjavljamo jasno, da mora biti tega načina konec in četudi ostanemo zvesti svojemu načelu, da borba ne sme postati nikoli umazana, bomo vendar poslej nastopali z neizprosno odločnostjo in ne bomo odnehali, dokler se ne napravi konca temu voditeljstvu, ki ne škoduje samo interesom delavstva, temveč ravno tistim tržaskim Slovincem, ki jih gospoda vodi — v pogin.

Kaj nam pravi članek prisiljenim izgovorom narodnjaškega lista, da so provzročile surovosti na onem shodu vesti, o katerih se «Edinost» sama ne upa trditi, da bi bile resnične? Vesti, katerih lažnjivost bi bili morali narodnjaki sami izpoznati, če bi se jih bilo tudi res raznašalo? Slovenski socialisti v Trstu niso nikoli razbijali shodov, nikoli niso propagirali surovosti, vedno so iskali diskusijo in dostojno polemiko, «Rdeči Prapor», ki ga čita v Trstu morda več Slovincem, nego «Edinost», je ravno v tisti dobi objavil članek o dostojni politiki, ki je naredil tudi v drugih krogih velik vtis. Kako naj bi bila v takih razmerah nastala legenda, da bodo socialisti razbili shod, socialisti, ki dajejo celo nasprotnikom priložnost, da lahko govore, kadar se izjalove vsi drugi poizkusi, da bi prišli do besede? Pa kdo je mogel sploh pričakovati, da nastopijo narodnjaki tako, da bi bilo oportuno, razbiti jim shod? Če se sklicuje «Edinost» na to, da so narodnjaki s socialnimi demokrati demonstrirali za splošno volilno pravico, če je dr. Rybař na našem shodu v «Narodnem domu» nastopil za aktualno volilno reformo in glasoval za našo resolucijo, se je moralo zdeti vsakomur nemogoče, da bi zatajili svoje lastne besede in zahtevali obstruiranje volilne reforme, za katero so se sami izrekli. Izgovor je puhal in edini namen mu je, zatajiti resnico, ki je ta, da so se pripravljali narodnjaki na renegacijo in so čutili, da je to, kar delajo, nedostojno in nedosledno, pa so hoteli z brutalnostjo izvesti, česar niso mogli po ravni poti. Resnica pa je, da so bili socialni demokratje edini, ki so mirno sledili izvajanjem govornikov in naravnost občudovali se mora naše delavce, ki so se upirali lastnemu čutu tudi tedaj, ko so prihajale iz ust dr. Rybařa razžaljene in neslane fraze proti socialnim demokratom. odevajoče tiste laži, katerih se morejo posluževati samo glasila strank, kakršna je tržaska «narodna». Ako bi bila «Edinost» odkritosrčna, bi morala povedati, da sodrug Regent ni mogel govoriti, ker se mu ni dovolilo ter je moral dati dr. Rybařu besedo, da ne bode govoril nič drugega, nego da poda kratko izjavo. «Edinost» govori tudi neresnico, trdeč, da so narodnjaški voditelji čuvali svobodo besede socialističnim govornikom. Saj sploh niso znali napraviti miru med zborovalci, in predsedništvo, ki ni bilo svobodno izvoljeno, tudi ni imelo nobene avtoritete pri zborovalcih. — A še nekaj računov imamo z «Edinostjo», ki s sedanjostjo ne more opraviti surovosti, pa posega v preteklost — z ravno tako nespretno roko. Laž je vendar že naravnost nesramna, če trdi narodnjaško glasilo, da so tukajšnji slovenski socialni demokratje nasprotovali ustanovitvi slovenskih šol v Trstu in človeku, ki pozna zgodovino zadnjih desetih let, se

mora ustaviti pamet, kadar čita tako brezobraznost. Podlo pa obrekuje «Edinost» tudi italijanske sodruge s pripovedjo, da je italijanska socialno-demokratska stranka pri ožji volitvi za državni zbor združena glasovala za italijanskega nacionalnega kandidata. Za to trditev zahtevamo dokazov in ne bomo trpeli takega vsako lojalnost zasramujočega obrekovanja sodrugov, ki so vedno, v najtežavnejših bojih solidarni s slovenskimi delavci, dočim gospodje narodnjaki ne ganejo prsta zanje. — «Edinost» bi se bila lahko na shodu samem naučila, da ni dobro, preveč napevnati strun in da popularnost njene stranke že nevarno plava po vodi. Aklamiranje in aplavdiranje pri umestnih in neumestnih prilikah je bilo ravno pri narodnjakih vedno v navadi, tako da je včasih veljalo več nego govori. A poročevalec «Edinosti» se menda še spomni, da je pozdravni aplavz izostal na tem shodu, ko je stopil odbor «Edinosti» na oder. Ali kaj je našim narodnjakom mar ali se jim verjame, ali ne. Kaj jih briga, da jim je delavstvo obrnilo hrbet, ker je izpoznalo, da so ga hoteli rabiti kot sredstvo, s katerim bi se lahko bahali in zadovoljevali svoje v izkoriščanju ravno tako izurjene razredne prijatelje, kakor so v tej stroki izurjeni kapitalisti vsake druge narodnosti? Kaj jim je mar vse to, ko so nezmožni, da bi se kaj naučili, nezmožni, da bi sledili napredujočemu času, razvoju razmer in izpremembam vsega življenja? Naučili so se eno formulo, ki je za dostovalna, ko je v nezavednost poltačeno ljudstvo verjelo vse, in z njo hočejo izhajati vse večne čase. Da se le ohrani frazo, pa naj živi narod propada in pogine! — Dovolj, gospoda! Vrgli ste nam rokavico in poberejo jo. Ali to ne bode sabljanje za igro, temveč neizprosni boj, ki ne utihne, dokler ne izgine s političnega pozorišča, vaša prazna fraza. Vi ovirate razvoj slovenskega ljudstva v Trstu — torej proč z Vami!

„Rdeči Prapor“ izvod po 10 v. se dobiva v Ljubljani v tobakarnah: Blaž, Dunajska cesta; Franzot, drž. kolodvor, Spod. Šiška; Kušer, Sv. Petra cesta; Pichler, Kongresni trg št. 3; Svalek, Glavni trg; Šešark, Šelenburgove ulice; Velkavrh, Sv. Jakoba trg; Kleinstein, Jurčičev trg. — **Jesenice:** Mesar Jakob štav. 101. — **Trst:** Lavrenčič, Piazza Caserma. — **Gorica:** Krebelj Peter, Kapucinske ulice štav. 1. — **Reka:** Ricardo Camera, Corso 16.

Sodrugji, zahtevajte po vseh brivnicah, kavarnah in gostilnah „Rdeči Prapor“!

**Zaveden delavec
in
prijatelj delavstva
ne pije
Koslerjevega piva!**

Domača tvrdka

Pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfve ulice št. 12.

Odlikovana v Parizu leta 1904,
v Londonu in Lutichu leta 1905.

Ustanovljeno leta 1854.

**priporoča
svoje izvrstno
marčno pivo.**

Köpenick — satira discipline.

Tako postane neznatno mesto glasovito. Kdo je včeraj še poznal Köpenick? Kdo je vedel zanj, kdo se zmenil zanj? In danes govori cela Evropa o Köpenicku in cela Evropa se smeje, izvzemši deset ali dvajset ljudi.

Kaj je Köpenick? Malo mesto blizu Berlina, ki šteje 20.000 prebivalcev, živečih vsakdanje, večinoma filistrsko življenje. Nič posebnega ni tam, da bi morala geografija ali zgodovina posebno opozarjati na Köpenick. A naenkrat je Köpenick debelo podčrtan in kdor hoče, da se ga smatra za kulturnega človeka, ne sme več debelo gledati, kadar se izgovori ime Köpenick.

Malenkosten dogodek je pripravil malemu mestecu tako slavo. Nekdo je ogoljufal ondodni magistrat za blizu 4000 mark. Goljufija — nič nenavadnega; svota 4000 mark — malenkost v času, ko se čita dan na dan o stotisočih in milijonih, pridobljenih s tatvino in prevaro. Pa vendar je slučaj izreden; dogodek ni več zanimiv, pikanten, temveč naravnost senzacionalen. A kar je bolj važno: V dogodku se zrcali absurdnost sistema.

Zgodilo se je v kratkem sledeče: Na vojaškem streljišču se izmenja straža. Nova straža prevzame službo, stara, 10 mož, se pripravi na odhod. Naenkrat se prikaže neznan gardni stotnik, zahtevajoč, da se postavi straža pod njegovo komando, da izvrši po najvišjem nalogu neko aretiranje. Straža sluša in maršira s stotnikom. Na potu sestane 10 mož druge straže, ki gredo tudi domov. Stotnik jim ukaže, da se pridružijo prvemu oddelku; tudi oni slušajo in odkorakajo za stotnikom na kolodvor. Vodja straže javi stotniku ponižno, da moštvo še ni zavžilo ničesar; stotnik jih pošlje v gostilno in da vsakemu po eno marko. Potem se odpeljejo v Köpenick. Tam marširajo naravnost na magistrat; stotnik jim je ukazal ostro nabiti puške in nasaditi bajonete; na magistratu jih razpostavi pri vratih in po hodnikih ter jim ukaže, da ne smejo pustiti nikogar v hišo in nikogar ven. Pred poslopjem se nabere na stotine ljudstva; žandarji napravijo kordon in prigovarjajo ljudem, naj ne motijo službujočega častnika, sicer bi orožniki porabili orožje. Senzacija je kolosalna; kaj se godi tam notri?

Naenkrat se pripelje iz hiše kočija. V njej sedi župan dr. Langerhaus s svojo ženo, poleg voznika vojak. Peljejo se na stražo v Berlin. Kmalu za njimi pride druga kočija, v kateri sedi blagajničar.

Stotnik je prišel pregledat knjige in blagajno, konfisciral je, kar je našel gotovega denarja ter je poslal župana in blagajničarja kot jetnika na stražo. Župan dr. Langerhaus je prosil, naj se mu pokaže aretacijsko povelje. »Moja uniforma je moja legitimacija,« pravi stotnik, »aretacijsko povelje pa se vam predloži na straži.« Dr. Langerhaus je tudi rezervni častnik in pové to stotniku. »Torej mi dajte častno besedo, da ne poskusite pobegniti, pa Vas lahko spremi soproga in vojak sede le na kozlu.« In župan mu da častno besedo. Ko je vse opravljeno, pošlje stotnik vojske domov, sam pa odide. Kam? ... Ej, če bi to vedela policija! Če bi to vedele vojaške oblasti! Ali gospod »stotnik« je vse točno preračunal. Preden prideta župan in blagajničar na stražo, kjer se mora pojasniti stvar, ima on dovolj časa, da se preobleče in odpelje. Da, celo toliko časa je imel, da je lahko izmenjal močno zatrgan tisočak, po katerem bi se ga bilo pozneje zelo lahko izpoznalo. Gospod »gardni stotnik« je bil namreč naveden, — ne, bil je ženialen goljuf, ki je bil prepričan, da se mu mora posrečiti njegova »spekulacija, ako zna le količkaj igrati pruskega gardnega stotnika. Vse skupaj je bila pravzaprav zelo enostavna stvar.

Seveda je to groteska. Ako bi kak humorist napisal tako burko, bi se ljudje sicer smejali, če bi cenzura sploh dovolila uprizoritev, ali rekli bi tudi, da je kaj takega nemogoče v praksi. In vendar je tako mogoče, da bi bilo pravzaprav čudno, ako se »gospodu

stotniku« ne bi bila posrečila njegova ekspedicija.

Nehote se spomni človek na nekatere podobne slučaje: kako so n. pr. na Češkem »žandarji« oropali premožnega posestnika; kako je v Trstu »policijski uradnik« konfisciral neki ženi denar ter jo poslal na policijo itd. Ali vendar je razlika še ogromna. Berlinski uniformirani goljuf rekvirira regularne vojake, ki se mu postavijo brez pomisleka na razpolago, tako da so po lastnem priznanju pripravljeni streljati na človeka, ki bi se uprl njih »stotniku«. S to eskorto napade oblast, uradne osebe in oni priznajo njegovo avtoriteto. Pravi žandarji skrbijo, da ga ne moti nihče pri »uradovanju« in mu salutirajo, ko odide s svojim plenom.

Ali je to res verjetno? Ali se ne bi človek prijel za glavo?

Ne, ne. Tako se je zgodilo in kar je, je verjetno. In kako naj bi se bilo drugače zgodilo? Stotnik pride, zapoveduje; kaj naj storé vojaki družega, nego da slušajo? Morda je to, kar zahteva od njih, blazno, morda hudodelsko. Ali vojaki nimajo razmislniti in presojsati; samo slušati imajo. Tisti hip, ko prevzame stotnik komando, stori lahko s »svojimi« vojaki, kar hoče. Recimo, da se zbere na ulici več ljudi kakor po navadi. »Stotnik« ukaže, naj se razidejo in, ker ne store tega, komandira streljanje. Nedvomno bodo vojaki streljali, kajti ukaz je ukaz. Kdo je bil pri vojakih, pa se ni naučil toliko nemški, da bi poznal znano frazo: Befehl ist Befehl, und Befehl muß befolgt werden? Kdor bi se drznil, upreti se stotnikovemu povelju? ...

Toda župan! Uradna oseba, doktor, jurist, rezervni častnik. Moral bi vedeti, da se nima vojaštvo utikati v njegov delokrog. Ako ima kdo revidirati občinsko gospodarstvo, so za to posebni organi. Ako ga ima kdo aretirati, niso za to poklicani vojaki. Pa tudi on se uda, prizna stotnikovo avtoriteto in upa samo, da se kmalu izkaže njegova nedolžnost. Kako je vendar to mogoče?

Nikar se ne čudimo. Saj se ne more pozitivno zatrditi, da se ne bi lahko kaj takega tudi zares zgodilo. Saj se je že zgodilo, da so vojaki opravljali funkcije, ki nimajo ničesar opraviti z njihovim poklicom, funkcije, s katerimi se je poseglo v delokrog absolutno civilnega značaja. Spomniti se je treba le na pr. na Ogrsko.

Ubogi dr. Langerhaus ni več župan v Köpenicku. Demisioniral je — precej nedolžna žrtev. Res je pač, da so bile na stotnikovi uniformi neke pomanjkljivosti. A kdo še ni nikoli videl častnika, ki je imel plašč odpet ali ki je pripel sabljo nad bluzo? Kako naj

se izpodtika civilist nad tem, da manjka stotniku druga kokarda na kapi, ali pa da ima službeni pas zanikrno privezan? Pred seboj vidi stotnika. In to upliva nanj kakor čarolija. Stotnik, to je prikazen iz drugega sveta. Vojak, to je oseba, pred katero izginajo vse navade, vsi zakoni. Konstitucionalne postave branijo mojo svobodo; ali kaj je vojaku konstitucija, kaj so mu mar vsi civilistični zakoni. Civilist vidi, da se je poslalo vojake nadenj; ergo se mora sedaj pokoriti vojaški disciplini, o kateri vé, da je absolutistična. Cela stvar mu postane misteriozna. Čemu naj kliče na pomoč svoje pravice, svoje znanje, svojo lastno avtoriteto? Saj to vse skupaj ne velja nič, kjer se je pojavil vojak.

In kako naj bi sploh sumil človek? Saj ne stoji pred njim samo stotnik, temveč cela četa vojakov, ki ga sluša brezpogojno. Vojaki, ki jih komandira, so vendar tudi nekakšna legitimacija. Kako naj pride civilistu na misel, da je te vojake s puškami in z bajoneti zbral goljuf na cesti? In vendar jih je. In če ne bi bil goljuf, temveč pravi stotnik, pa bi jim zapovedal, naj gredo z njim, a oni bi se uprli, tedaj bi bila vojaška sodba neprizanesljiva.

Groteska. Ali grozno resno ozadje se razkriva za njo. Ravno zato, ker je bilo v načrtu uniformiranega lopova vse logično in se je posrečilo, kakor se je moralo posrečiti, je dogodek tako značilen in poučen. To je satira tiste discipline, ki zahteva poslušnost brez možgan; to je krvava ironija dualizma, ki loči človeštvo na vojake in civiliste z dvojnimi zakoni, z dvojnimi šegami, z dvojnimi pravicami, z dvojno častjo. To je paradija konstitucionalizma, ki ga uniforma lahko z eno ošabno besedo, z enim ostrim pogledom, s tem, da le prime za sabljo, popolnoma prekucne. In če se danes, razven nekaterih prizadetih oseb, ves svet še smeje, se prerije morda skozi smeh vendar resno izpoznanje, da živimo v groznih razmerah, ki se krvavo rogajo vsem našim »kulturno-političnim« pridobitvam.

Umetnost in književnost.

Ferdo Plemič: **Tilho in drugi.** Pod tem naslovom je izšla v zalogi L. Schwentnerja zbirka humoresk in satir. Cena broširano 2 K, elegantno vezano 3 K. Kdor ne zahteva mnogo, se ob teh šaljkah lahko nekoliko kratkočasi, tuintam tudi neprisiljeno nasmeje. Na mestih pokazuje pisatelj nekaj humorističnega daru, toda večje literarne vrednosti se ne more pripisati knjižici. Jezik bi bil tuptatam lahko boljši, sploh oblika ni posebna. Kdor si hoče pa samo pregnati dolgi čas, bode že zadovoljen.

Stanje hranil. vlog:
22 milijonov kron.

Rezervni zaklad:
760.000 kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

v lastni hiši v Prešernovih ulicah št. 3
poprej na Mestnem trgu zraven rotovža,

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 4. ure popoldne, jih obrestuje po 4%, ter pripisuje nevzdržnjen obresti vsakega pol leta h kapitalu. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega, ne da bi ga zaračunila vlagateljem.

ZA VARNOST VLOG JAMČI POLEG LASTNEGA REZERVNEGA ZAKLADA
MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA Z VSEM SVOJIM PREMOŽENJEM IN VSO
DAVČNO MOČJO. DA JE VARNOST VLOG POPOLNA, SVEDOČI ZLASTI
TO, DA VLAGAJO V TO HRANILNICO TUDI SODIŠČA DENAR MLADO-
LETNIH OTROK IN VAROVANCEV.

26—7

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom c. kr. poštne hranilnice.

Posoja se na zemljišča po 4 1/2%, na menice in na vrednostne
listine pa po 5% na leto.

Pisarna upravnistva

„Rdečega Prapora“

je otvorena za najnujnejše stvari
tudi ob nedeljah in praznikih
med 9. in 10. uro dopoldne. Ob
delavnikih pa od 9. do 12. ure
in od 3. do 6. ure.

Naročniki

ki ne dobe kake številke našega
lista, naj takoj napišejo listek z
naslovom:

„Reklamacija, „Rdeči
Prapor“, Ljubljana“

in navedo, katere številke niso
prejeli. Take reklamacije so poš-
tine proste.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

52—37

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst
(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran
cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene
brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod
ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Ugodna prilika za nakup radi stečaja neke velike tovarne

samo 3 goldinarje

stane poštni zabojček 5 kilogramov celotne teže (približno
50—60 komadov) pri stiskanju malo poškodovanega, lepo svrče-
nega, ročno dišečega

25—9 toaletnega mila

vanja vijoličnega, vrtničnega, obojničnega, solnčičnega, špajkinega,
lilijno-mlečnega, smarčičnega, broskvinega cveta i. t. d.

Raspošlja proti povzetju

podjetje Manhattan

Budimpešta VIII, Bezeredy-utca 3.

Vsaka ponaredba in ponatisek je kaznivo.
52—10 Edino pravi je

Thierryev balzam

le z zeleno znamko nune. Zako-
nito zavarovan. Davno sma-
menito neprekosljiv proti mo-
tenju v prebavljanju, želodčnim
krčem, koliki, nahodu, prsnim bo-
lečinam, influenci i. t. d. — Cena
12 malim ali 6 velikim steklenicam
ali eni specialni steklenici s
patentno zaponko 5 K franko.

Thierryevo centifolijno mazilo je obče znano kot non plus ultra

za vse še tako stare rane, vnetja, poškodbe ipahe in otekline
vseh vrst. Cena 2 lončkoma K 3-50, pošlja franko le proti naprej
poslanemu denarju ali povzetju

lekarna A. Thierry v Pregradu p. Rog. Slattini

Brodurica s tisoč izvirnimi zahvalami brezplačno in franko. Do-
biva se v vseh večjih lekarnah in medicinskih drogerijah.

Kavarna

„LEON“

v Ljubljani, Stari trg 30

je vsak torek, četrtek, soboto in nedeljo

vso noč odprta.

Z odličnim spoštovanjem

15—10

Fani in Leon Pogačnik.

HOTEL „VEGA“

v Spodnji Šiški pri Ljubljani

18—9

ob glavni cesti nasproti ljudski šoli.

se priporoča slavn. občinstvu za mnogobrojni
obisk. Točijo se pristna bizeljska, ljubomerska,
dolenjska in vipavska vina ter mengiško dvojno
marčno pivo.

Gorka in mrzla jedila ob vsaki uri. — Posebna
soba za večje družbe in za društva je na
razpolago.

Velik vrt

s teraso in krasnim razgledom na
kamniške planine in na Smarno
goro.

Za tujce

novi opremljene sobe: postelja 1
krono, soba z dvema posteljama 2
kroni.

Jako ugodna prilika za letoviščarje, za ka-
tere se cena primerno zniža.

Na razpolago so vsi domači listi.

Cene navadne, postrežba točna!

Z odličnim spoštovanjem

Anton Maver, lastnik.

Raspošiljanje blaga na
vse kraje sveta!

Najcenejša, največja
ekspozitna trrdka!

H. SUTTNER urar, Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža

prej v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno

zalogo finih

švicarskih ur,

briljantov, zlatnine in srebrnine

17—8

v veliki izberi po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago
res fino in dobro,
je to, da je razpošiljam po celem
svetu. — Na stotine pohvalnih pisem
je vsakomur prostovoljno na ogled,
da se lahko sam prepriča.

Prosim zahtevajte veliki novi cenik, ki
se pošlje zastoj in poštine prosto.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon št. 163.

v Ljubljani

Telefon št. 163.

52—11

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in v steklenicah.

Telefon št. 187.

Zaloga v Spodnji Šiški.

Telefon št. 187.